

For å arrangere seg med en dags-avis, og en kino, måtte man ha penger, det var noe dr. Aall var meget klar over. Men sett i forhold til de summer som måtte til for å få en slagkraftig propaganda avdeling i NS, var de penger han hadde fått ut av sitt ekteskap osv., bare for smågryn å regne. Nå var det dessuten tomt i Gerdys kasse, og han måtte se seg om etter andre muligheter.

Det er et faktum at det ble ytt tysk støtte til NS propaganda tiltak. Hvor mye, fra hvem, til hvem, og liknende spørsmål har det vært spurt og svart meget forskjellig på. Og naturligvis: Dr. Aall ville ikke at noen skulle vite at det var ham den "grå eminense", som skaffet pengene tilveie. Quisling har nok i alle tilfelle vært uvitende om hvor disse midler kom fra. Det var en god del velstående folk som støttet NS, men som ikke åpenlyst kunne bekenne seg til et så "ytterliggående" parti. Så han (Q.) regnet vel på at de mange anonyme gaver som kom inn var fra nordmenn.

På forskjellig måte har dr. Aall prøvet å tåkelegge bildet av pengemidlenes opphav. Til O.W. Fermann hadde han gitt inntrykk av at det var Hagelin som var den store donator. Fermann skriver"- dr. Aall tok kontakt med Hagelin i Dresden, og underrettet meg om at denne hadde tilstrekkelige midler til finansieringen av "Fritt Folk".".

Det er som oftest påstått at det skulle ha vært Generalkonsul for Østerrike, Ellef Ringnes, som organiserte, og var primus motor i arbeidet for å få tysk støtte til prosjekter som kjøp av Kinopaleet for visning av tyske filmer og dagsrevyer e.t.c. samt kjøp av "Tidens Tegn" som offisielt organ for NS. I denne forbindelse har vært nevnt Ringnes kontakt med Goebbels og dr. Winkler. Følgende brev fra He.Ha. Aall til Ringnes i 1951 vil imidlertid gi en liten titt i i sannheten omkring tilveiebringelsen av de tyske "støtte midler".

Oslo, Welhavensgt. 5 1951

Generalkonsul Ringnes

Omstendighetene nøder meg til å minne Den om vort uoppgjorte regnskap fra adskillige år tilbake: Jeg har igjennom mer enn firti år arbeidet for å bringe større klarhet i et problem av grunnleggende betydning for samordning av mennesker på kulturelt grunnlag.

Jeg tok den filosofiske doktorgrad i 1911, i to bind over de innledende prinsipper, og et større juridisk arbeide for dem juridiske dr.-grad i 1920, og har nu avsluttet mit bidrag til å løse problemene ved "En vitenskapelig undersøkelse av lover for utvikling" Dertil slutter seg et populært og kortfattet fremstilling av resultatene under tittelen "Kulturkatekismus for Alle" Jeg har imidlertid ikke midler til å få renskrevet og utgitt disse to arbeidene, og med den stempling som "forbryter" som vort "rettsoppgjør" har satt, også på meg, - riktignok under sterkt dissens votum av en domsmann, overingeniør Th Krogvik, som jeg ikke hadde noget kjennskap til, - får jeg heller ikke tilskudd av de vitenskapelige institusjoner, som har utgitt mine tre første bind. Jeg ser meg derfor nødt til å gjøre vort gamle regnskap gjeldende.

Da De i sin tid utbetalte noen hundre kroner til meg etter oppførelsen av "Olympiafilmen", var den ennå ikke spillet over landet, og da jeg senere et par ganger spurte Dem om hvorledes det gikk med den, svarte De at resultatet ennå ikke forelå. Jeg ventet da at De selv skulle komme tilbake til saken, når regnskapet var avsluttet, men tiden gikk, jeg var meget i utlandet, og andre tanker fortrenget tankene på den. For et par år siden anmodet jeg Dem om et beløp, og ventet meg at De ville benytte anledningen til å få oppgjordt dette mellomværende, men da De meddelte at De var i finansielle vanskeligheter som neppe noen gang før, ville jeg ikke legge sten til byrden. De antydte også at De vilde ... fremrykket alder (brevet noe ødelagt) ... usikker helse ... kreft som blir holdt i sjakk av medisiner og diet, så lenge det går, - at jeg ikke kan bevilge meg fornøyelsen av å vise nogen større generøsitet enn min oppgave og rettsstillig krever. De har muligens ikke beskjeftiget seg så meget med dette mellomværende som jeg, - etter den gamle erfaring at den som skal "yte" er mindre tilbøyelig til å dvele ved et oppgjør enn den som skal "nyte", - Kreditor ønsker forskudd, debitor utsettelse. Det er jo også gjerne så, at hvor to har arbeidet sammen om en oppgave, er hver av dem tilbøyelig til å overvurdere verdien av sin innsats, og undervurdere den annens. Jeg har da også forgjeves ventet på et initiativ fra Dem i anledningen. Jeg skal derfor minne Dem om hvorledes denne sak er oppstått, till rettleiding også for meg selv

Da vi nogle år før krigen strevet med å skaffe penger till "Fritt Folk", oppstod, som De vet, tanken om å hverve tyske forretningsforbindelser till støtte for de overensstemmende norske og tyske interesser. Som folkerettskyndig var jeg allerede lenge fortrolig med, at Tyskland og Norge allerede i århundreder hadde hatt de samme interesser av at krig til sjøss ble underlagt prinsipielt like folkerettslige bestemmelser som krig tillands, og at dette har sa almindelig betydning for sivilisasjonen at det måtte vekke alminnelig forståelse og tilslutning, når forholdet bare ble tilstrekkelig fremholdt. Ved begge Haager konferanser hadde da også Tyskland stemt for tanken, støttet bla av USA og Norge. Der var også andre anliggender av politisk interesse som foranlediget Deres understøttelse av bevegelsen. For meg lå det nær å tenke på utnyttelse av tysk film som et forbindelsesledd, da jeg selv hadde en kino og antok at det måtte bli mulig for oss å hverve representasjon av tysk film. Jeg gikk igang med arbeidet i Tyskland, men det.... (brevet skadet) lenge ikke lyktes meg, inntil jeg fikk forbindelse med.....oberburgermeister Dr. Max Winkeler, Dr W..... Görings befullmektigede og Dr. Ster.....Anbefalte jeg Dem...som grunnlegger av..... Deres innsats for tyske barnforsøk påfiskemat i Østerrike, og fremholdt at De ville være egnet til å skaffe tysk film en bedre plass i Norge. Jeg nevnte ikke noget om at De ikke hadde hatt noen befattning med film, hvad jeg antok, men da jeg selv var fortrolig med den sak, antok jeg at det ikke vilde volde vanskeligheter. Dr. Winkeler var ikke vidre åpen for tanken, jeg fikk engang bud om å komme alene og der blev fremholdt innsigelser mot Dem med tilknytning til uttalelser av Dem på et foregående møte. Først etter en personlig garant av meg,- og muligens henvendelse til det tyske gesandtskap i Norge, lot W sine betenkeligheter falle, og gav ordre til at "Ufo" og "Tabis" om å inngå ordning med Dem på påsiktet resultat. Deres vellykkede presentasjon av "Olympiafilmen" for det norske folk vandt Dem en posisjon hos Dr. W, og beseiret hans betenkeligheter. Jeg forstod at han vilde treffe avtale med Dem om godtgjørelse for Deres arbeide, og da De uvilkårlig måtte komme til å representere arbeidet i Oslo, måtte det også bli Dem som traff avtale med Dr. W om godtgjørelsen, og jeg få min del av Deres utbytte.

Da det hele foretagende stod i forbindelse med Deres understøttelse av NS vilde jeg finne det rimelig at min anpart, som jeg nedskrev til 25% , ble beregnet av det beløp, som De fikk som utbytte av denne avtale med Dr. W. og når De hadde gjort fradrag av ... som ..Deres utgift ...Dr. W's tillidt til Dem..i at ...regnskapet ble sløifet - for olympiafilmens vedkommende, og utbyttet for oss dermed ble regnet til ca kr. 50 000,- så ble det sagt,-. Likeledes var Dr. W. villig til å støtte planen om å erverve "Tidens Tegn" med intill Kr. 300000,-

Jeg har ikke funnet det nødvendig å gi noget fullstendig bilde av begivenhetene, men antar at dette jeg har nevnt , er nokk til å bringe sakene igjen i Deres minne så langt det er nødvendig. Jeg har nevnt, at jeg trenger midlene til å få utgitt de nevnte to verker, men jeg trenger dem også som eksistensmidler. Jeg er av "myndighetene" ribbet til skinnet, endog for alderstrygd, tiltross for sterkt dissenterende votum av en domsmann, overingeniør Krogvik som jeg så i retten for første gang. Jeg vilde derfor være (forbunden for et a kontobeløp i denne måned under ovenstående adresse

venlig hilsen

Deres

Herman Harris Aall

Hvis man vil ha en "grå eminenses" makt, er det ikke så lett å inndrive sine pekuniære "tilgodehavende" og især ikke når planen har feilet. Pengemangel var det som presset He. Ha. til å skrive ovenstående til Ringnes, men heller ikke her snakker han helt sant. Riktignok eide , eller hadde han eid en kino (på Tjøme) Han hadde imidlertid aldri deltatt i driften av denne, og heller ikke hatt noen innflytelse på filmvalg etc. Kinoen var på det tidspunkt som her omtales allerede avhendet, så at hans kjennskap til kinodrift, samt representasjon av tysk film i Norge skulle være blandt motivene for hans engasjement i Tyskland kan man nok se bort fra. Motivene var utelukkende politiske: Dr. Aall trodde at Tyskland i 1915 og Tyskland i slutten av -30 årene var det samme, og at Tyskland, hvis det ble mektig nok, ville sette "havets rettsorden" igjen om.

Derfor skydde han heller intet middel når det gjaldt å binde sine tyske og norske politiske kontakter sammen: Norge og Tysklands interesser var sammenfallende, og ved å gjøre sitt for knytte disse lands mest fremstående menn til hverandre, tjente han den store sak "havets rettsorden" på den beste måte.

Herman Harris Aall spilte sitt eget spill. Han var ikke hverken nazist eller partitro han så simpelthen på NS, Quisling Scosial-individualismen og sine tyske kontakter som redskaper til å fremme den sak som lå han på hjertet. Denne store og betydningsfulle sak hadde man hjemme i Norge ikke annet enn et skjevt smil og en skuldertrekning å gi til svar. I Tyskland derimot, hadde de helt fra starten av forstått rekkevidden av en rettsorden på havet, og som sønnen, Oscar, skrev til den tyske redaktør Nannen (i Stern) "Mein Vater war geradezu verliebt in das Deutsche Kaiserreich...." Men, på havet hersket England: Rule Britannia ,Rule the waves..... over England hersket jødene og over jødene Gud, følgelig måtte alle tre bekjempes ...-"jeg søkte Gud, og fant årsakslovene".....

Når Dr. Aall og Generalkonsul Ringnes møttes i Berlin for å diskutere finansieringen av NS propaganda, var det også en tredje person tilstede: Olaf W. Fermann. Om dette bekjentskapet sier Aall :

Fra Herman Harris Aall.

Jeg ble kjent med direktør Olaf W. Fermann sommeren 1936 under et opphold i Berlin. Jeg lærte ham å kjenne gjennom Generalkonsul Ellef Ringnes. Fermann konsulterte meg ang. en rettsstrid som han hadde med sin kompanjong. Fermann var medeier av et større industriforetagende i levnedsmiddelbransjen. Firmaet hadde store leveranser til det offentlige, og det ble reist krav om at innehaverne skulle være tyske statsborgere. Fermanns kompanjong benyttet dette påskudd for å få anledning til å utbetale Fermann. Fermann fikk tilbud om å få tysk statsborgerskap, men avslo å oppgi sitt norske statsborgerskap. Han måtte derfor tre tilbake som personlig ansvarlig innehaver og ble sleeping partner. Dette medførte en betydelig reduksjon i hans inntekter og fratok ham muligheten av å ta aktiv del i foretagendets virksomhet.-

Fermann hjalp generalkonsul Ringnes i hans bestrebelser for å hevde Norsk Tysk Österikst Forenings standing overfor angrep fra Norsk Tysk Selskap, som Ringnes anså for mere politisk innstillet.-

Ved et möte i Nordische Gesellschaft i Lübeck i 37 forestillet Fermann meg for Himmler. Da jeg talte til ham om Quisling og NS, mente Himmler at han var tilstrekkelig orientert gjennom de opplysninger og forbindelser som han hadde til Norge. Han meddelte at han kom i huset hos familiene von der Goltz som var svogre av advokat Hjorth.-

Da Quisling var i Berlin i 39, ba han Fermann om å forestille ham for Himmler. Fermann avslo. Fermann har senere meddelt meg at han avslo fordi han kjente Himmlers helt avvisende holdning overfor Quisling.-

Fermann tok avstand fra Terbovens tale i 40 og fremmet forslag om at bevegelsen skulle følge de andre politiske partier som ble forbudt. Fermann og Hagelin traff hinannen første gang i Berlin ved Quislings besök og sympatiserte ikke. Hösten 40 anbefalte jeg Lærum å oppsøke Fermann for å få fremmet overfor Quisling noen klager over NS-menn som ikke opptrådte heldig. Klagene rettet seg også mot Hagelin. Ved en senere leilighet skrev jeg en artikkel mot korrupsjon. Den ble av Quisling nektet opptakelse i pressen. Jeg meddelte dette til Fermann, som protesterte overfor Quisling mot et sånt overgrep.-

Hösten 40 ble det holdt noen möter hvor en del politisk interesserte var samlet. Ved et möte hvor Fermann var tilstede ytret han seg med sterkt forbehold overfor diverse forföyninger. Kaptein

Prytz fant Fermanns innlegg uheldige og kort etter uttalte Quisling det samme og anmodet om at denslags diskusjonsmøter ikke ble holdt. I de følgende år drøftet jeg mange ganger den politiske situasjon med Fermann. Han fremhevet det uheldige i at Quisling hadde tatt styret i 42. - Han mente situasjonen ble uholdbar for den nasjonale side ved NS programmet. Han tok derfor initiativet til å få Quisling til å gå tilbake på denne ordning eller i alle tilfelle finne en samordning med de andre partier underhånden. Han fremmet dette forslag både overfor Quisling og overfor herrer som han hadde forbinnelse til innen næringsorganisasjoner, såvidt jeg vet herr direktør Heyerdahl. Fra ledende NS menn har jeg hørt at Fermann også fremmet sitt forslag i Quislings og en rekke tillitsmenns nærvær. Quisling fant dette uheldig og uttalte seg i skarpe ord til meg om Fermanns politiske aksjoner.-

Etter Eilifsens dødsdom mente Fermann at noe måtte gjøres for å fjerne Quisling event. med makt. Fermann tenkte i denne forbindelse på en forbindelse med AT. For å sondre muligheten hadde vi et møte med General Frölich Hansen hos Fermann på Lillevann. Ved denne anledning hevdet jeg at Quisling måtte fjernes. Samtalen løp imidlertid sån av at det ble oppgitt å fremme tanken om voldelig maktskifte.-

Etter at Fermann var klar over at et voldelig fremstöt ville bli slått ned, ble det fra hans side bragt i forslag å forsøke en folkeavstemning. Denne skulle trekkes opp meget forsiktig. Målet skulle være dobbelt. Avstemningen måtte vise at det norske folk var enig i de prinsipielle spørsmål. Av resultatet måtte det også kunne sees at denne enighet avviste en regjering Quisling.-

De eneste organisasjoner som Fermann mente kunne betraktes som nøytrale, og som tyskerne anerkjente, var AT og Norges Røde Kors. Han ville derfor forsøke å skaffe et slags samarbeide eller forståelse mellom disse organisasjoner, og opptok forhandlinger både med Heyerdahl og Frölich Hansen. Det ble utarbeidet noen skriftlige betenkninger om saken. De må foreligge både hos Frölich Hansen og hos Fermann. Denne korrespondanse som ble ført om disse saker, ble noe kamouflert. Korrespondanse som jeg hadde ført med Fermann om de frivilliges stilling, et spørsmål som Fermann stadig hadde oppe, kom på avveie, og Fermann var i forhør i den anledning hos Martinsen. Fermann drøftet også muntlig disse saker med Quisling som ikke syntes helt uvillig til å trekke seg tilbake. Etter affæren Eilifsen hadde Fermann meddelt Quisling hvorledes Himmler

så på NS og Quisling ut fra de samtaler Fermann hadde hatt med Himmler i 41. Dette hadde gjort et meget sterkt inntrykk på Quisling, og jeg personlig tror at disse samtaler medvirket til at Quisling tenkte på muligheten av å trekke seg helt ut av det politiske liv og bli prest i sin egen hjembygd. Ang. de frivillige mente Fermann at likegyldig hvorledes man ville se på forholdet juridisk, var folkestemningen avgjort imot de frivillige. Han ville derfor forsøke å få forbindelse med Himmler. Dette var sensommeren 44. Hans forslag skulle gå ut på at han i de frivilliges navn skulle få frigitt de politiske fanger i Tyskland eller i alle tilfelle kvinner, syke og eldre. Dette var lykkedes for ham i en lignende sak som han hadde arbeidet i forbindelse med flyktninger til England. Han forela saken muntlig både for Quisling og på ledende tysk hold.-

Oslo, september 1947.

Herman Harris Aall. (sign.)

P.S.

Jeg forestilte major Dr. de Laporte for Fermann, jeg hadde kjent ham - Dr. de Laporte - som statsøkonomisk vitenskapsmann fra 1934. Han bodde ikke langt fra Fermanns hjem i Dahleby, Berlin, og vi traff hinannen leilighetsvis når vi - jeg bodde hos herr Fermann - når vi var ute på spaserturer i Grunewald eller han kom forbi Fermanns eiendom.-

De brev jeg engang - på anmodning av Laporte- høsten 1939 bragte det tyske konsulat i Malmö og som det sendte til Fermann etter anmodning til meg om å oppgi en adresse i Oslo som man kunne være sikker på ikke sto i forbindelse med Secret Service, var ikke bestemt for ham. Det ser ut som om der dog har vært noen inngripen av uvedkommende; Fermann har aldri fått dem.-

D.u.s.